

HƏMKARLAR İTTİFAQLARININ AZƏRBAYCANDA HÜQUQİ DÖVLƏT QURUCULUĞUNDA ROLU

Məqalədə Azərbaycanda hüquqi dövlət quruculuğuna həmkarlar ittifaqlarının rolu təhlil olunur. Sosial tərəfdaşlığın subyektləri arasında bağlanmış Baş Kollektiv Sazişin uğurlu nəticələrinə münasibət bildirilir. Hüquqi dövlət quruculuğu istiqamətində həmkarlar ittifaqlarının, o cümlədən Azərbaycan Əmək və Sosial Münasibətlər Akademiyasının da mühüm rol oynadığı önə çəkilərək “Gənclər siyasəti haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu”nu nəzərə alaraq bir sıra təkliflər irəli sürülür.

Müasir dövrdə Azərbaycanda ictimai həyatın bütün sahələrində əsaslı islahatlar aparılır, ölkənin yüksək inkişaf etmiş dövlətlərlə bir sırada olması üçün zəruri tədbirlər həyata keçirilir, dünya standartlarına cavab verən qanunlar və qanunvericilik aktları qəbul edilir, qloballaşma və modernləşmə dövrünün tələblərinə uyğun olan dəyişikliklər yeni siyasətin prioritet istiqamətlərindən birinə çevrilir. Azərbaycan cəmiyyətində sosial sülhə nail olmaq üçün yeni əmək münasibətləri bir daha tərəflərin maraqlarını özündə əks etdirməklə ətraflı işlənir, yeni fikirlər və ideyalarla cəmlənərək insanların mühakiməsinə verilir. Bu münasibətlərin tərəqqisində mühüm və əvəzolunmaz rol isə sosial tərəfdaşlıq tərəfindən reallaşa bilər. Ölkədə demokratik, sivil cəmiyyətin qurulmasında, hüquqi dövlətin bərqərar olmasında, sosial rifah tərzinin təmin olunmasında sosial tərəfdaşlıq münbit şərait yaratmaqla Azərbaycanın dünya birliyinin beynəlxalq strukturlarına integrasiyasına stimül verir, yeni determinasiya qaydalarını əsaslandırır. Azad rəqabətə əsaslanan iqtisadi münasibətlərin formalaşmasının sürətləndiyi bir şəraitdə sosial tərəfdaşlıq prinsiplərinin həyata keçirilməsi qanunların qəbulu prosesinə təsirsiz ötüşmür, belə ki, son illər əldə olunmuş uğurların sosial tərəfdaşlıqla bağlılığı inkarolunmaz məsələlərdəndir.

Ölkəmizdə sosial dialoqun təmin olunmasında sosial tərəfdaşlığın subyektləri - Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti, Azərbaycan Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyası və Azərbaycan Respublikası Sahibkarlar (İşəgötürənlər) Təşkilatları Milli Konfederasiyası məntiqi və düşünülmüş siyasət yeridir, bütün tərəflərin fəvqündə duran və onların maraqlarına cavab verən mühüm bir vəzifəni həyata keçirirlər. Bu üçtərəf arasında bağlanmış Baş Sazişin uğurları və əldə olunmuş yüksək nəticələr tərəflər arasındakı münasibətlərin inkişaf edən xətt üzrə getdiyindən məlumat verir.

27 sahə həmkarlar ittifaqı birliyindən 18.610 həmkarlar ittifaqı təşkilatını özündə birləşdirən və üzvlərinin ümumi sayı 1.600.000 nəfəri ötən Azərbaycan Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyası 2014-2015-ci illər üçün də Baş Kollektiv Sazişin həyata keçirilməsi üzrə işləri davam etdirmişdir. Baş Kollektiv Sazişdə əksini tapan əmək, əmək münasibətləri, əhəlinin məşğulluğu, əməkhaqqı və əhəlinin gəlirləri, təhlükəsizlik və əməyin mühafizəsi, əməkçilərin sosial təminatları üzrə məsələlərin birgə həll edilməsi Tərəflərin maraqlarına cavab verir və onların yerinə yetirilməsi ölkənin sosial sabilliyinin qorunmasında əhəmiyyətli amillərdən biridir. Tərəflər Sazişin prioritet məqsədlərini təşkil edən öhdəliklərin icrasına sözlər göstərmiş, müəyyən uğurlu nəticələr əldə etmişlər. Bununla yanaşı, bəzi öhdəliklərin yerinə yetirilməsi hələ də davam etdirilir [7].

Ölkə iqtisadiyyatında islahatların, onun şaxələnməsinə yönəldilmiş kursun davam etdirilməsi yüksək makroiqtisadi göstəricilərin əldə olunmasını və onların Baş Kollektiv Sazişdə nəzərdə tutulan səviyyənin üstələnməsini təmin etməkdədir. Ümumi daxili məhsulun istehsalı 2014-cü il ərzində 2013-cü ilə müqayisədə 5,8 faiz artaraq 57,7 milyard manata çatmışdır. Əhəlinin hər nəfərinə 6207,3 manatlıq əlavə dəyər istehsal olunmuşdur. Sənaye istehsalı 1,8%, kənd təsərrüfatının ümumi məhsulu 4,9%, nəqliyyatda yük daşınması 3,4%, sərnişin daşınması 8,0%, rabitə xidmətləri 10,7% artmışdır. 2013-cü ildə xarici ölkələrlə 34,7 milyard ABŞ dolları məbləğində ticarət əməliyyatları

aparılmışdır. Əmtəə mübadiləsinin dəyəri 6,3%, o cümlədən ixracın həcmi 5,1%, idxalın həcmi isə 9,1% artmışdır. Əhaliyə istehlak mallarının satışı 9,9%, pullu xidmətlərin həcmi isə 8,2% artmışdır [7].

Sosial tərəfdaşlıq prinsiplərinə əsasən əməkhaqqının artırılması, əhalinin həyat səviyyəsinin yüksəldilməsi sahəsində tədbirlər keçirilmiş, insanların rifah halının yaxşılaşdırılması istiqamətində müəyyən irəliləyiş əldə olunmuşdur. Ötən ilin avqust-sentyabr aylarında büdcə təşkilatlarında çalışan bütün işçilərin vəzifə maaşları orta hesabla 10%, minimum əmək haqqının məbləği 12,3% artırılmışdır. Pensiyaçıların təqaüdləri qaldırılmış, pensiyaların baza hissəsi 17,6 faiz artırılmışdır. Minimum əməkhaqqının və pensiyanın səviyyəsi yaşayış minimumunun səviyyəsinə daha da yaxınlaşmışdır [7].

Ölkənin iqtisadi və sosial sahələrində muzzla işləyənlərin orta aylıq əməkhaqqı 2013-cü ilin yanvar-dekabr aylarında əvvəlki ilin müvafiq dövrünə nisbətən 6,2% artmışdır. Əhalinin gəlirləri əvvəlki ilə müqayisədə 8,0%, hər nəfərə düşən məbləği isə 6,6% artmışdır. Yoxsulluğun səviyyəsi 5,3%-ə enmişdir. 2013-cü ildə iqtisadi əmək fəaliyyəti ilə məşğul əhalinin sayı 4.521,2 min nəfər olmuş, iqtisadi fəal əhalinin 95%-ni təşkil etmişdir. Muzzla işləyənlərin sayı 2012-ci ilə müqayisədə 32,4 min nəfər artmış və məşğul olan əhalinin ümumi sayında 1.510,1 min nəfəri və yaxud 33,4%-ni təşkil etmişdir. İşsizliyin səviyyəsi isə 5%-ə düşmüşdür [7].

AHİK və üzv təşkilatları işçilərin layiqli əməyini və yaşayışını təmin edən mühitin yaradılmasına, həmçinin qarşılıqlı əlaqələrin sosial tərəfdaşlıq əsasında inkişaf etdirilməsinə, əmək münasibətlərinin dialoq, kollektiv müqavilələr və sazişlər vasitəsilə tənzimlənməsinə səy göstərmişlər. Həmkarlar ittifaqlarının fəallığı sayəsində ötən il işəgötürənlərlə 13206 kollektiv müqavilə və 121 saziş bağlanmışdır [1].

Hüquqi dövlət quruculuğu yolunda “Həmkarlar ittifaqları haqqında” Qanuna, Əmək Məcəlləsinə, İnzibati Xətalər Məcəlləsinə edilmiş bir sıra mühüm əlavə və dəyişikliklər müəssisələrdə həmkarlar ittifaqı təşkilatlarının nüfuzunu artırmış, yüzlərlə yeni üzvlərin gəlməsinə şərait yaratmış, minlərlə əməkçinin iş yerini itirməsinin qarşısını almışdır. Bu dəyişikliklər, həmçinin həmkarlar ittifaqı təşkilatlarının fəaliyyətinin güclənməsinə, onların işəgötürənlərdən asılılığının azaldılmasına əsas vermişdir [5, s.17].

Hazırda Azərbaycanda hökumətin, işəgötürənlərin və həmkarlar ittifaqlarının birgə səyi nəticəsində məşğulluğun səmərəliliyinin artmasına və işsizliyin azalmasına nail olunmuşdur. 2003-cü ilin IV rübündən başlayaraq respublikada 1,2 milyondan çox yeni iş yeri yaradılmışdır ki, bunun da təqribən 70%-i daimidir. AHİK-in Azərbaycan Hökuməti və Azərbaycan Respublikası Sahibkarlar (İşəgötürənlər) Təşkilatları Milli Konfederasiyası (ASK) ilə hər iki ildən bir bağladığı Baş Kollektiv Sazişdə nəzərdə tutulduğu kimi, son illərdə hökumət ölkədə məşğulluq imkanlarının yaradılması istiqamətində müvafiq tədbirlər həyata keçirmişdir [5, s.24].

Azərbaycanda sosial dialoqu gücləndirmək, onu beynəlxalq normalara uyğunlaşdırmaq məqsədi ilə AHİK-də “Sosial tərəfdaşlıq haqqında” qanun layihəsi hazırlanmışdır. Daimi fəaliyyət göstərən Sosial və İqtisadi Məsələlər üzrə Üçtərəfli Komissiyanın Əsasnaməsinin layihəsi ekspertizadan keçirilmək üçün Beynəlxalq Əmək Təşkilatının Azərbaycandakı nümayəndəliyinə təqdim edilmişdir [4, s.165].

Son illər aparılan iqtisadi islahatlarla əlaqədar əmək qanunvericiliyi təkmilləşdirilir. Həmkarlar ittifaqları islahatların əmək adamının istismarı hesabına həyata keçirilməsinin əleyhinədir və bu, həmkarlar ittifaqlarının prinsiplərinə uyğundur. Bu mövqe Əmək Məcəlləsində edilmiş dəyişikliklərdə və əlavələrdə əksini tapmışdır. İndiyədək AHİK tərəfindən Əmək Məcəlləsinə aid verilmiş 60-dan çox rəy və təklifin əksəriyyəti qəbul olunmuşdur. Son beş ildə AHİK-in iştirakı ilə 113 qanunvericilik aktı və normativ sənəd qəbul olunmuşdur [6, s.12].

Son 4-5 il ərzində Azərbaycan Respublikası məhkəmələrində həmkarlar ittifaqı hüquqsünaslarının iştirakı ilə 115 əmək mübahisəsinə baxılmışdır. Bunların 50 faizi işçilərin xeyrinə həll olunmuşdur. Bəzi hallarda isə müəssisənin bağlanması qarşısı alınmış, iş yerlərini qoruyub saxlamaq, işçilərin pozulmuş əmək hüquqlarını bərpa etmək mümkün olmuşdur. Bu dövrdə 9 min 974 nəfərə təmənnasız hüquqi yardım göstərilmişdir [7].

Əməyin və işçilərin sağlamlığının mühafizəsinin həmkarlar ittifaqının prioritet vəzifəsidir. AHİK-in və üzv təşkilatların bu sahədə gördükləri işlər ictimai nəzarətin gücləndirilməsinə səbəb olmuşdur. 2008-2012-ci illərdə müəssisə və istehsalatlarda 3,2 mindən artıq müayinə aparılmış, əmək qanunvericiliyinin, həmçinin sənaye, ekologiya və sanitariya-gigiyena təhlükəsizliyinə dair qanunvericilik tələblərinin 14,1 mindən artıq pozulması faktı aşkara çıxarılmışdır. Həmkarlar ittifaqı orqanlarında əməyin mühafizəsi, əmək şəraitinin yaxşılaşdırılması, istehsalat zədələnmələri və ətraf mühitin problemləri üzrə 668-ə yaxın məsələ müzakirə edilmişdir. Ümumiyyətlə, son beş ildə həmkarlar ittifaqları əməyin mühafizəsi və işçilərin sağlamlığı məsələləri üzrə 40-dan çox qanunverici və normativ aktın işlənib hazırlanması və təkmilləşdirilməsində, əməyin mühafizəsinə dair Beynəlxalq Əmək Təşkilatının iki konvensiyasının ratifikasiyaya hazırlanmasında iştirak etmişdir. AHİK-in təşəbbüsü və iştirakı ilə hazırlanmış “İstehsalatda bədbəxt hadisə və ya peşə xəstəliyi nəticəsində peşə əmək qabiliyyətinin itirilməsinin icbari sığortası haqqında” qanun Milli Məclisdə qəbul edilmiş və 2011-ci ilin yanvarından qüvvəyə minmişdir. Ötən il yanvarın 27-də Əmək və Əhəlinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi, AHİK və ASK tərəfindən təhlükəsiz və sağlam əmək şəraiti üzrə Milli Üç-tərəfli Sosial Şura yaradılmışdır [5].

AHİK və üzv təşkilatlar işçilərin layiqli əmək şəraitini, yaşayışını və sərbəst inkişafını təmin edən mühitin yaradılmasına, həmçinin qarşılıqlı əlaqələrin sosial tərəfdaşlıq əsasında inkişaf etdirilməsinə, əmək münasibətlərinin dialoq, kollektiv müqavilələr və sazişlər vasitəsilə tənzimlənməsinə səy göstərmişlər. Həmkarlar ittifaqlarının fəallığı sayəsində təkcə ötən il işəgötürənlərlə 12 min 366 kollektiv müqavilə və 121 saziş bağlanmışdır. Digər qurumlardan fərqli olaraq, müəssisələrdə yaradılmış həmkarlar ittifaqı təşkilatları bilavasitə iş yerində fəaliyyət göstərir və işçilərin problemləri ilə daha yaxından tanışdır. Bu baxımdan Əmək Məcəlləsinin tələblərinin daha çox pozulduğu transmilli şirkətlərin həmkarlar ittifaqlarına qarşı olan münasibətini neytrallaşdırmaq, əməkçilərin təşkilatını qurmaq, kollektiv müqavilə bağlamaq güclü fəaliyyət tələb edir [4, s.234].

Həmkarlar ittifaqları iş yerlərinin açılmasına, işləyən və təhsil alan gənclərin fəallığının təmin edilməsinə, onların rəhbər vəzifələrdə təmsil olunmalarına diqqət yetirir. Son üç ildə Azərbaycanda dövlət qulluğuna qəbul olanların 60%-dən çoxu 30 yaşına çatmamış gənclərdir. Yerli idarəetmə orqanlarında çalışanların 28%-ni, ölkənin həmkarlar ittifaqları üzvlərinin dördüdə birini gənclər təşkil edir [7].

Azərbaycan həmkarlar ittifaqlarının ali təhsil ocağının yaradılmasını da vaxtında atılmış düzgün addım kimi qiymətləndirmək olar. Bu gün hamımıza məlumdur ki, həmkarlar ittifaqı işinin təşkili xeyli dərəcədə güclü kadrların hazırlanmasından asılıdır. Azərbaycan Əmək və Sosial Münasibətlər Akademiyası həmkarlar ittifaqları üçün kadr hazırlığı bazasına çevrilmişdir. Hazırda akademiya 100-ə yaxın pedaqoqun tədris etdiyi 624 gənc təhsil alır.

Həmkarlar ittifaqlarının müasir kadr siyasəti ilə bağlı əsas vəzifə sosial tərəfdaşlarla bərabər səviyyədə peşəkar dialoq aparmaq qabiliyyəti olan, əmək adamının sosial-iqtisadi maraqlarını müdafiə etməyi bacaran kadr potensialının formalaşması və inkişafı sistemini yaratmaqdan ibarətdir.

Üzv təşkilatların kadr və fəallarının təhsilinin artırılması işi də diqqətdə saxlanılır. Belə ki, son beş ildə 1483 nəfər Azərbaycan Əmək və Sosial Münasibətlər Akademiyasının tədris kurslarında biliyini artırmışdır. 2013-cü ildə isə müvafiq olaraq 417 nəfər üçün 31 kurs və təlimlər təşkil olunub. Kurslarda məqsəd bazar iqtisadiyyatı şəraitində əmək adamlarının maraqlarını müdafiə etməyi bacaran həmkarlar ittifaqı liderləri və mütəxəssisləri hazırlamaqdan ibarətdir [4, s.185].

Azərbaycanda iqtisadiyyatın qeyri-neft sektorunun inkişafı, insan hüquqlarının qorunması, sosial və dövlət gənclər siyasəti, əhəlinin həyat səviyyəsinin yüksəldilməsi və s. məsələlər üzrə məruzələrlə çıxış etmək üçün kurslara respublikanın bütün Nazirliklərinin, Dövlət komitələrinin, Əhəlinin Baş Məşğulluq Xidmətinin, Azərbaycan İşəgötürənlər (Sahibkarlar) Milli Konfederasiyasının, Psixologiya və Məsləhət Mərkəzinin təcrübəli mütəxəssisləri dəvət olunur.

Kursların təşkilində və aparılmasında həmkarlar ittifaqı təşkilatlarının iş təcrübəsi ilə yerlərdə tanış olmağa xüsusi fikir verilir. Hər bir kurs və seminarın sonunda iştirakçılar arasında sorğu keçirilir. Dinləyicilərin fikirlərinin öyrənilməsi tədris prosesinin təşkilində mühüm rol oynayır.

Akademiyanın I və II kurs tələbələri “Həmkarlar ittifaqı hərəkatının əsasları”, “Sosial tərəfdaşlıq”, “Bazar münasibətləri şəraitində işçilərin sosial müdafiəsi” kimi xüsusi kursları öyrənirlər. Bu məqsədlə Akademiyanın professor-müəllim heyəti müxtəlif dərsliklər, dərs vəsaitləri, metodiki materiallar hazırlamışlar.

Həmkarlar ittifaqlarının, o cümlədən Azərbaycan Əmək və Sosial Münasibətlər Akademiyasının Azərbaycanda hüquqi dövlət quruculuğunda əsas rollarından biri də gənclərin fiziki və mənəvi inkişafına şərait yaratmaq, onların imkan və bacarıqlarının reallaşdırılmasına kömək etməkdir. Bu istiqamətdə əsas vəzifələrdən biri də gənclərin vətənpərvərlik, azərbaycançılıq, dövlətçilik, dünyəvilik prinsipləri əsasında, Azərbaycan xalqının tarixinə, mədəni irsinə, özünəməxsus adət-ənənələrinə, dövlət dilinə və rəmzlərinə, milli-mənəvi və ümumbəşəri dəyərlərə hörmət ruhunda tərbiyə olunması üçün kompleks tədbirlərin həyata keçirilməsidir.

Cəmiyyətin ictimai-siyasi, sosial-iqtisadi və mədəni həyatında gənclərin fəal iştirakının təmin edilməsi, onların yaradıcılıq potensialının ümummilliyet problemlərinin həllinə səfərbər olunması, qadın və kişilərin hüquq bərabərliyinə riayət edilməsi də əsas prioritetlərdən biri olmalıdır.

Qanunvericilik aktlarının, dövlət proqramlarının hazırlanması və həyata keçirilməsi, hüquqi və fiziki şəxslərin gənclərlə iş sahəsində fəaliyyətlərinin əlaqələndirilməsi, gənclərin təhsili, tərbiyəsi, fiziki və mənəvi inkişafı, sağlamlığının qorunması sahəsində tədbirlərin həyata keçirilməsinə də prioritet verilməlidir.

Sahə Həmkarlar ittifaqı RK-in təşəbbüsü ilə yeniyetmə və gənclərin vətənpərvərlik tərbiyəsi işinin gücləndirilməsi, müasir tərbiyə üsullarının praktiki təcrübədə yoxlanılması və tətbiq olunması üçün ölkənin şəhər və rayonlarında yeniyetmə və gənclərin vətənpərvərlik tərbiyəsi klublarının yaradılması vaxtı çatmışdır.

Azərbaycanın görkəmli sərkərdələrinin, Vətənin müdafiəsi zamanı şücaət göstərmiş əsgərlərin, Milli Qəhrəmanların gənclər arasında təbliğ edilməsi və vətənpərvərlik mövzusunda əyani vəsaitlərin, bədii əsərlərin yaradılması məqsədilə gənclərdə vətənpərvərlik hisslərini aşılayan bədii ədəbiyyatın nəşr edilməsinə kömək və bədii əsərlərin müsabiqələrinin keçirilməsi də öz töhfəsini verə bilər.

Hüquqi dövlət quruculuğu istiqamətində həmkarlar ittifaqlarının, o cümlədən Azərbaycan Əmək və Sosial Münasibətlər Akademiyasının da mühüm rol oynadığını önə çəkərək Gənclər siyasəti haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanununu nəzərə alaraq bu istiqamətdə bir sıra tədbirlərin reallaşmasını məqsədmüvafiq hesab edirik:

- gənclərin mənəvi-əxlaqi və vətənpərvərlik tərbiyəsi sahəsində Hİ-da keçirilən kütləvi tədbirlərin səmərəliliyinin yüksəldilməsi yolunda gənclərin və gənclər təşkilatlarının vətəndaşlıq, vətənpərvərlik və mənəvi-əxlaqi tərbiyəsi sahəsində layihə və proqramların müsabiqələrinin maliyyələşdirilməsinə və həyata keçirilməsinə kömək göstərilməsi;

- gənclərin azərbaycançılıq və ölkədə fəaliyyət göstərən dini konfessiyalara və multikultural dəyərlərə hörmət, tolerantlıq ruhunda tərbiyə olunması, onların mənəviyyatına mənfi təsir göstərə bilən amillərə qarşı profilaktik tədbirlərin gücləndirilməsi, bu məqsədlə tədris prosesində və əlavə məşğələ saatlarında xüsusi mühazirələrin keçirilməsində gənclərin milli-mənəvi və dini dəyərlərə uyğun tərbiyə olunması işinin təkmilləşdirilməsi, mənəviyyata zidd olan amillərlə mübarizədə yeni üsulların işlənməsi və tətbiq olunması;

- gənclər arasında sağlam həyat tərzinin təbliğ olunması sahəsində tədbirlər həyata keçirən həmkarlar ittifaqlarına, qeyri-hökumət təşkilatlarına hüquqi və metodiki yardımın göstərilməsi üçün gənclər arasında hüquq pozuntularının, narkomanlığın, QİÇS-in və digər zərərli vərdişlərin profilaktikasına dair metodiki vəsaitlərin hazırlanması, nəşr edilməsi, təlim və təkmilləşdirmə kurslarının təşkili;

- gənclər arasında cinayətkarlığın azaldılması, cəzaçəkmə müəssisələrindən azad olunmuş gənclərin sosial problemlərinin həll edilməsi, onların sosial mühitə uyğunlaşmalarının təmin edilməsi məqsədilə cəzaçəkmə müəssisələrindən azad olunmuş gənclərin sosial reabilitasiyası sahəsində müvafiq tədbirlərin həyata keçirilməsi;

- tələbələrin və gənc alimlərin elmi biliklərinin yüksəldilməsi, elmin müxtəlif sahələri üzrə son nailiyyətlər barədə məlumatlandırılması və onlar arasında təcrübə mübadiləsinin aparılması üçün tələbələrin və gənc alimlərin elmi-nəzəri və elmi-praktiki konfranslarının keçirilməsinə yardım edilməsi prosesinə dəstək verilməsi;

- gənclərin müasir informasiya texnologiyalarına marağının artırılması, onların bu sahədə bilik səviyyəsinin yüksəldilməsinə xidmət edən təlim kurslarının, yarışların, müsabiqələrin keçirilməsi üçün gənclərin müasir informasiya və kommunikasiya texnologiyaları sahəsində biliklərə yiyələnməsi üçün müvafiq tədbirlərin həyata keçirilməsi;

- xarici ölkələrin qabaqcıl elmi təcrübəsinin mənimsənilməsi, Azərbaycanda elmin inkişafının beynəlxalq səviyyəyə çatdırılması, istedadlı gənclərin bilik səviyyəsinin artırılmasına kömək göstərilməsi üçün istedadlı şagird, tələbə və gənc alimlərin beynəlxalq müsabiqələrdə, elmi konfranslarda, simpozium və seminarlarda iştirakının təşkili;

- ədəbiyyat, incənət, musiqi, heykəltəraşlıq sahəsində istedadlı gənclərə qayğının artırılması üçün gənclərin əsərlərinin reallaşmasına kömək göstərilməsi;

- tələbələrin asudə vaxtının səmərəli təşkil edilməsi, onların yaradıcılıq qabiliyyətinin üzə çıxarılması və inkişaf etdirilməsi üçün tələbə gənclərin bədii-yaradıcılıq festivallarının keçirilməsi üçün müvafiq həmkarlar ittifaqlarında tədbirlərin daha da intensiv davam etdirilməsi;

- qaçqın və məcburi köçkün gənclərin asudə vaxtının səmərəli təşkil edilməsi, onlar arasında yaradıcı gənclərin aşkar edilməsi və qabiliyyətlərinin inkişaf etdirilməsi, gənclər arasında zərərli vərdişlərin aradan qaldırılması üçün qaçqın və məcburi köçkün gənclərin yaradıcılıq günlərinin keçirilməsinə yardımlar edilməsi;

- Gənclərin məşğulluğunun təmin edilməsi sahəsində onların mövsümi və ictimai işlərə cəlb olunmasına dair təkliflərin hazırlanması, zəruri fəaliyyətin həyata keçirilməsi, “Əmək yarmarka”larının təşkilində xüsusi fəallıq göstərmək, gənclər arasında işsizliyin aradan qaldırılmasına diqqət yönəltmək;

- Azərbaycan gənclərinin inkişaf meyillərinin proqnozlaşdırılması, həyata keçirilən tədbirlərin səmərəliliyinin artırılması üçün AHİK-in nəzdində “Sosioloji Tədqiqatlar Mərkəzi”nin yaradılması, “Gənclər və həmkarlar ittifaqları” adlı jurnalın nəşr edilməsi, “Ülfət” qəzetində gənclər üçün xüsusi rubrikanın (“Gəncliyin tribunası”) açılması, “Əmək və sosial münasibətlər” elmi-praktiki jurnalında gənclər üçün xüsusi bölmənin yaradılması;

- gənclərə ailə planlaşdırılması və reproduktiv sağlamlıq sahəsində biliklərin verilməsi, bu sahədə xidmət göstərən mərkəzlərin yaradılması işinin təkmilləşdirilməsi, gənc ailələrin sosial problemlərinin səmərəli həll edilməsi, baş verən proseslərin inkişaf meyillərinin proqnozlaşdırılması üçün gənc ailələrlə bağlı sosioloji-tədqiqat işlərinin aparılması və informasiya bankının yaradılması; (Təəssüflə qeyd etmək lazımdır ki, qarşılıqlı güzəştin olmaması, dialoq mədəniyyətinin lazımi səviyyədə qərar tutmaması nəticəsində son illər gənc ailələr arasında boşanma halları xeyli artmışdır. Statistik göstəricilərə görə hazırda hər 8 nikahdan biri uğursuzluqla nəticələnir (Ötən il 79000 nikahdan 11000 mini dağılıb). Bu boşanmaların səbəblərindən biri də gender bərabərliyi anlayışının gənclər tərəfindən düzgün başa düşülməməsi, onların düzgün maarifləndirilməməsidir).

- gənclərlə işləyən kadrların peşə səviyyəsinin yüksəldilməsi, yeni gənc liderlərin hazırlanması, təşkilat liderləri və tələbələr arasında təcrübə mübadiləsinin aparılmasına şəraitin yaradılması üçün gənclər təşkilatlarının fəalları üçün “Yay təcrübə məktəbləri”nin və düşərgələrin təşkil olunması [2].

Hazırda Baş Kollektiv Sazişin sosial tərəfdaşlıq üzrə öhdəliklərinin əksəriyyəti icra olunur, sosial tərəfdaşlığın imkanlarından daha səmərəli istifadə olunur. Belə ki, sosial-iqtisadi siyasətin işlənməsi və həyata keçirilməsi məsələləri, əhalinin məşğulluğu, miqrasiya və sosial təminat sahəsində milli proqramlar, qanunlar, normativ-hüquqi aktların layihələri sosial tərəfdaşlar tərəfindən razılaşdırılıb birgə müzakirə edilir. Ümumiyyətlə, Azərbaycanda hüquqi dövlət quruculuğunda hər bir vətəndaş öz imkanları səviyyəsində iştirak edərək öz töhfəsini verə bilməlidir.

Açar sözlər: hüquqi dövlət quruculuğu, həmkarlar ittifaqları, Baş Kollektiv Saziş, sosial tərəfdaşlıq, sosial-iqtisadi siyasət, gənclər siyasəti

İstifadə edilmiş ədəbiyyat

1. Baş Kollektiv saziş. Bakı: 2014
2. “Gənclər siyasəti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu. Bakı: 2013
3. “Həmkarlar ittifaqları haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu. Bakı: 2014
4. Qaraşov H.T. Həmkarlar ittifaqı hərəkatının əsasları. Bakı: Avropa, 2015, 448 s.
5. 2013-2018-ci illər üçün Azərbaycan Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyasının fəaliyyətinin əsas istiqamətləri. Bakı: 2013
6. IV qurultay hesbat məruzəsi. Bakı: 2013
7. www.ulfet.com

Зейнадин Шабанов

**РОЛЬ ПРОФСОЮЗОВ В ФОРМИРОВАНИИ ПРАВОВОГО
ГОСУДАРСТВА В АЗЕРБАЙДЖАНЕ**

Резюме

В статье анализируется роль профсоюзов в формировании правового государства в Азербайджане. Рассматриваются результаты Генерального соглашения заключенного между субъектами социального партнерства. Разработаны некоторые рекомендации по формированию правового государства, учитывая роль профсоюзов и Азербайджанской Академии Труда и Социальных Отношений, опираясь на «Закон о Молодежной политики Азербайджанской Республики».

Ключевые слова: формирования правового государства, профсоюзы, Генеральное соглашение, социальное партнерство, социальная и экономическая политика, молодежная политика

Zeynaddin Shabanov

**THE ROLE OF TRADE UNIONS IN FORMING LEGAL
STATE IN AZERBAIJAN**

Summary

The article analyzes the role of trade unions in forming the legal state in Azerbaijan. The success of the General Agreement concluded between the subjects of social partnership were shown. Advancing the role of trade unions in the formation of the legal state, including the important role of Azerbaijan Academy of Labour and Social Relations paying attention to the “Law of the Azerbaijan Republic on Youth policy” pushed proposals.

Keywords: in forming legal states, trade unions, the General Agreement, social partnership, social and economic policy, youth policy